

การสอนสังคมศึกษายุค Thailand 4.0 Social Studies Teaching in the Thailand 4.0

ธนกร พิกุลทอง

ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการสอนสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Tanakorn Phikulthong

Ph.d Student for Department Teaching Social Studies, Faculty of Education

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

E-mail: thanatos.pi79@gmail.com.

บทคัดย่อ

บทความนี้มุ่งศึกษาแนวทางการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษาให้สอดคล้องกับบริบทของยุค Thailand 4.0 ซึ่งเป็นยุคที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม เทคโนโลยี และความคิดสร้างสรรค์ โดยเน้นให้ผู้เรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การทำงานร่วมกัน และการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพ บทความนี้นำเสนอแนวทางการสอนที่ใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง บูรณาการเทคโนโลยีสารสนเทศ และส่งเสริมการเรียนรู้ผ่านปัญหาและโครงการ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้สามารถปรับตัวและมีคุณลักษณะของพลเมืองในสังคมโลก

คำสำคัญ: การสอนสังคมศึกษา, Thailand 4.0, ทักษะศตวรรษที่ 21, การเรียนรู้แบบบูรณาการ, เทคโนโลยีการศึกษา

Abstract

This article aims to explore approaches for organizing social studies instruction to align with the context of the Thailand 4.0 era, which is driven by innovation, technology, and creativity. It emphasizes equipping learners with 21st-century skills, including critical thinking, problem-solving, collaboration, and the discerning use of technology. The article presents teaching strategies centered on the learner, integrating information technology, and promoting learning through problem-based and project-based methods, with the goal of developing students who can adapt and possess the qualities of global citizens.

Keywords: Social Studies Teaching, Thailand 4.0, 21st-Century Skills, Integrated Learning, Educational Technology

1. บทนำ

การศึกษาเป็นรากฐานสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะในบริบทของประเทศไทยยุค Thailand 4.0 ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจบนฐานของนวัตกรรมและเทคโนโลยี ความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีในระดับโลกส่งผลให้ระบบการศึกษา โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนวิชาสังคมศึกษา จำเป็นต้องได้รับการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องและเท่าทันกับบริบทโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การศึกษานับเป็นกลไกหลักในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของเยาวชนและพลเมือง ซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญในการเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาว การออกแบบระบบการศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญในการขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นด้านความมั่นคง การพัฒนาทุนมนุษย์ การสร้างโอกาสและความเสมอภาคทางสังคม รวมถึงการยกระดับระบบบริหารจัดการที่มุ่งสู่การเป็นสังคมแห่งคุณธรรมและการเรียนรู้ การนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาประยุกต์ใช้ในระบบการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพจึงเป็นสิ่งจำเป็นเร่งด่วน

การกำหนดวิสัยทัศน์เชิงนโยบายด้านการศึกษาก็ต้องตอบสนองต่อพลวัตของศตวรรษที่ 21 และสนับสนุนการพัฒนาประเทศไปสู่ยุค 4.0 อย่าง “มั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน” ทั้งนี้ ประเทศไทยควรกำหนดกรอบเป้าหมายในการจัดการศึกษาที่ชัดเจน เพื่อเตรียมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงในมิติภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐศาสตร์โลกที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต การบริหารจัดการศึกษาจำเป็นต้องมีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล เห็นภาพรวมของกระบวนการทั้งหมด สนับสนุนการทำงานเป็นทีม และสามารถถ่ายทอดแนวทางการดำเนินงานได้อย่างชัดเจน เพื่อใช้ในการวางแผนพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

ในการขับเคลื่อนระบบการศึกษาไทยสู่ Education 4.0 ภายใต้บริบทของศตวรรษที่ 21 จำเป็นต้องให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงและบูรณาการการดำเนินงานร่วมกันอย่างมีเอกภาพ เพื่อวางรากฐานของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไทยให้มีความสมบูรณ์ ชัดเจน และรองรับการเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียนได้อย่างยั่งยืน

แนวทางการบริหารจัดการศึกษาในยุคใหม่ควรครอบคลุมประเด็นสำคัญ ได้แก่ การวิเคราะห์สภาพการณ์และแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงที่มีผลต่อการศึกษา 4.0 การกำหนดเป้าหมายและโครงสร้างกระบวนการบริหารจัดการศึกษา การพิจารณาปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการอย่างรอบด้าน การกำหนดกลยุทธ์และแนวทางการขับเคลื่อนการศึกษา 4.0 ไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งนี้เพื่อยกระดับระบบการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทยให้สามารถรองรับความท้าทายในยุคใหม่ และมีบทบาทร่วมในการพัฒนาอาเซียนอย่างมั่นคงและยั่งยืน

2. ความหมายของ Thailand 4.0 และผลกระทบต่อการศึกษา

2.1 ความหมายของ Thailand 4.0

Thailand 4.0 คือแนวทงนโยบายการพัฒนาประเทศในยุคปัจจุบัน ซึ่งมุ่งผลักดันให้ประเทศไทยเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นประเทศพัฒนาแล้ว โดยยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ภายใต้วิสัยทัศน์ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” รัฐบาลจึงเลือกใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ พร้อมกับปฏิรูปภาครัฐให้ทันสมัยและตอบสนองต่อบริบทของยุคดิจิทัลอย่างแท้จริง

2.2 เป้าหมายและทิศทางการพัฒนา

คำว่า "4.0" ได้กลายเป็นคำสำคัญในยุคปัจจุบัน ซึ่งสะท้อนถึงการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศผ่าน 4 ยุค ได้แก่:

Thailand 1.0 – ยุคเกษตรกรรม ที่ขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยการเกษตรเป็นหลัก โดยเฉพาะการส่งออกข้าว แม้จะเป็นยุคที่สร้างรายได้ให้ประเทศ แต่ก็มีคามผันผวนสูงจากราคาสินค้าเกษตรในตลาดโลก

Thailand 2.0 – ยุคอุตสาหกรรมเบา เป็นช่วงเปลี่ยนผ่านสู่การผลิตอุตสาหกรรม เช่น สิ่งทอและแปรรูปอาหาร โดยเน้นต้นทุนแรงงานที่ต่ำเป็นข้อได้เปรียบทางการแข่งขัน

Thailand 3.0 – ยุคอุตสาหกรรมเพิ่มมูลค่า เมื่อรายได้ประชาชนสูงขึ้น ค่าแรงก็เพิ่มตาม ส่งผลให้อุตสาหกรรมแบบเดิมไม่สามารถแข่งขันได้ ประเทศจึงต้องพัฒนาไปสู่อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรม เช่น ยานยนต์และอิเล็กทรอนิกส์

Thailand 4.0 – ยุคนวัตกรรมและรายได้สูง ประเทศจำเป็นต้องยกระดับการผลิตจากการเป็นเพียงผู้รับจ้างผลิต ไปสู่การเป็นเจ้าของนวัตกรรม ผ่านการสร้างแบรนด์ที่มีมูลค่าสูงในระดับโลก การบริโภคภายในประเทศและคุณภาพประชากรจึงกลายเป็นปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ รัฐบาลตั้งเป้าให้ประเทศไทยก้าวสู่ประเทศที่มีรายได้สูงภายในปี 2032 ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะ “คนไทยทุกคน” ที่ต้องพัฒนาตนเองให้มีศักยภาพและคุณค่าในตลาดแรงงานของโลกยุคใหม่

2.3 ผลกระทบต่อระบบการศึกษาและการเรียนการสอน

การเปลี่ยนผ่านสู่ Thailand 4.0 ส่งผลต่อระบบการศึกษาอย่างมีนัยสำคัญ โรงเรียนและสถาบันการศึกษาทุกระดับจำเป็นต้องเตรียมผู้เรียนให้พร้อมกับทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 โดยเน้นการพัฒนาทักษะที่สำคัญ 3 ประเภท ได้แก่:

ทักษะด้านการคิด (Cognitive Skills): ความสามารถในการเข้าใจความคิดที่ซับซ้อน คิดวิเคราะห์ และแก้ปัญหา เช่น ทักษะคำนวณ การคิดเชิงวิพากษ์ และการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล

ทักษะทางอารมณ์และสังคม (Socioemotional Skills): ความสามารถในการควบคุมตนเอง การมีความเพียร การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ และการมีพฤติกรรมที่เกื้อกูลต่อสังคม ซึ่งเป็นพื้นฐานในการปรับตัวและสร้างความสำเร็จทั้งในชีวิตส่วนตัวและการทำงาน

ทักษะเชิงเทคนิค (Technical Skills): ความรู้ ความชำนาญ และความสามารถในการใช้เครื่องมือและเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพทักษะทั้งสามประเภทนี้มีความสัมพันธ์และส่งเสริมซึ่งกันและกัน การพัฒนาทักษะต้องเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก โดยเฉพาะทักษะทางอารมณ์และสังคม ซึ่งควรเริ่มตั้งแต่ปฐมวัย ขณะที่ทักษะเชิงเทคนิคจะค่อย ๆ เสริมเข้ามาในช่วงวัยรุ่นและวัยทำงาน

อย่างไรก็ตาม สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าทักษะ คือ **การสร้างระบบการศึกษาที่มีความเสมอภาคและไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง** เพราะแม้ผู้คนจะมีศรัทธาในพลังของการศึกษา แต่ในหลายประเทศ โดยเฉพาะกลุ่มครอบครัวยากจน การเข้าถึงการศึกษายังคงเป็นเรื่องที่ต้องแลกด้วยต้นทุนสูง เช่น ค่าใช้จ่ายหรือระยะทางไปโรงเรียน ทำให้เด็กจำนวนมากต้องหลุดออกจากระบบ

หากระบบการศึกษาหลักกลายเป็นเครื่องมือสร้างความเหลื่อมล้ำแทนที่จะลดช่องว่าง จึงจำเป็นต้องมีผู้มีส่วนเกี่ยวข้องจะต้องเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงของโลก และออกนโยบายที่ส่งเสริมโอกาสให้เด็กทุกคนได้เข้าถึงการศึกษาอย่างเท่าเทียม เพื่อให้การศึกษาเป็นประตูสู่นาคตที่ทุกคนมีสิทธิ์เข้าถึงได้อย่างแท้จริง

3. บทบาทของวิชาสังคมศึกษาในยุค Thailand 4.0

3.1 การพัฒนาทักษะความคิดและจริยธรรม

ในยุค Thailand 4.0 วิชาสังคมศึกษามีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทั้งทักษะความคิดและคุณธรรมจริยธรรมของผู้เรียน โดยผู้มีหน้าที่ส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมต้องหมั่นมองที่ครอบคลุมทั้งแนวคิดและแนวปฏิบัติอันเหมาะสมกับบริบทของสังคมและวัฒนธรรม ทั้งนี้ควรทำความเข้าใจความหมายของคำหลักต่าง ๆ ดังต่อไปนี้:

คุณธรรม (Virtue) หมายถึง ความดีที่ปรากฏผ่านพฤติกรรมและจิตใจ เช่น ความซื่อสัตย์ เสียสละอดทน เป็นต้น ซึ่งเมื่อปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอจะหล่อหลอมเป็นนิสัย

จริยธรรม (Ethics) มีสองความหมาย คือ (1) ความประพฤติที่ดั่งามองหลักศีลธรรม ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อประโยชน์สุขของตนและส่วนรวม (2) ความสามารถในการพิจารณาว่าอะไรควรหรือไม่ควรทำ

จรรยา (Etiquette) หมายถึง กิริยามารยาทที่สังคมยอมรับ ซึ่งสอดคล้องกับวัฒนธรรม เช่น บุคลิกภาพของครู แพทย์ หรือพยาบาลที่ต้องสำรวมทั้งกาย วาจา และใจ

จรรยาบรรณวิชาชีพ (Professional Code of Ethics) เป็นแนวปฏิบัติทางจริยธรรมในแต่ละอาชีพ เพื่อรักษาเกียรติและความน่าเชื่อถือในสายอาชีพนั้น

ศีลธรรม (Moral) หมายถึง หลักแห่งความดีงามที่ควรประพฤติปฏิบัติ อิงรากศัพท์จากคำว่า *Moralis* ในภาษาละติน และเชื่อมโยงกับคำสอนในพระพุทธศาสนา

มโนธรรม (Conscience) คือ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดีในใจมนุษย์ เป็นกลไกภายในที่ทำให้รู้ว่าอะไรควรหรือไม่ควรทำ

มารยาทและมรรยาท เป็นแบบแผนพฤติกรรมที่สังคมกำหนด เช่น การเคารพผู้ใหญ่ การใช้คำพูดสุภาพ เหมาะสมตามกาลเทศะ

จริยธรรมจึงถือเป็นกฎเกณฑ์พื้นฐานที่เกิดจากธรรมชาติและสติปัญญาของมนุษย์ ช่วยให้สามารถแยกแยะความดีความชั่วได้อย่างมีเหตุผล

3.2 การสร้างพลเมืองที่มีคุณภาพ

การสร้างพลเมืองดีเป็นภารกิจสำคัญของการศึกษาสังคมศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีจิตสำนึกความรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน ผ่านกระบวนการต่าง ๆ ได้แก่:

เรียนรู้สิทธิและหน้าที่ของพลเมือง สอนให้นักเรียนเข้าใจสิทธิ หน้าที่ กฎหมาย และระบบการเมืองการปกครองของประเทศ

ฝึกปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรม เช่น กิจกรรมส่งเสริมความซื่อสัตย์ มีวินัย ความรับผิดชอบต่อ การเคารพสิทธิผู้อื่น และการทำงานเป็นทีม

มีส่วนร่วมในกิจกรรมจิตอาสา ปลุกฝังจิตสำนึกในการเป็นผู้ให้ สร้างความเข้าใจในปัญหาสังคม และร่วมมือกันแก้ไข

สร้างบรรยากาศส่งเสริมความเป็นพลเมืองดีในโรงเรียน ส่งเสริมการเคารพซึ่งกันและกัน ให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และสร้างวัฒนธรรมต่อต้านการทุจริต

จัดกิจกรรมส่งเสริมความเป็นพลเมืองดี เช่น การเลือกตั้งประธานนักเรียน การรณรงค์ต่อต้านการทุจริต การพัฒนาชุมชน การรักษาสิ่งแวดล้อม และการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

ตระหนักถึงความสำคัญของพลเมืองดี เพื่อสร้างเยาวชนที่มีพื้นฐานทางความคิดและการกระทำที่ส่งเสริมประชาธิปไตย ต้องอาศัยความร่วมมือจากครู ผู้ปกครอง นักเรียน และชุมชน

3.3 การตระหนักรู้ทางสังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม

ในยุคที่โลกเผชิญวิกฤตสิ่งแวดล้อมอย่างรุนแรง การตระหนักรู้ด้านสิ่งแวดล้อมเป็นภารกิจเร่งด่วนที่ทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วม ปัญหา เช่น ภาวะโลกร้อน มลพิษ การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ และขยะพลาสติก ล้วนส่งผลกระทบต่อชีวิตทั้งของมนุษย์และสิ่งมีชีวิตอื่น

วิชาสังคมศึกษาสามารถมีบทบาทสำคัญในการปลูกฝังจิตสำนึกด้านสิ่งแวดล้อม โดยเน้นการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจ เห็นคุณค่า และพร้อมมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และพัฒนาไปสู่สังคมที่ตระหนักถึงความรับผิดชอบร่วมกันในระดับโลก

4. แนวทางการจัดการเรียนการสอนสังคมศึกษาในยุค Thailand 4.0

4.1 การให้การศึกษาและข้อมูลที่ถูกต้อง การให้การศึกษาและข้อมูลที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมถือเป็นรากฐานสำคัญในการปลูกฝังความตระหนักรู้แก่ผู้เรียน สถาบันการศึกษาควรบรรจุเนื้อหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในทุกระดับชั้น ตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงอุดมศึกษา เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในระบบนิเวศ การใช้ทรัพยากรอย่างยั่งยืน และผลกระทบของพฤติกรรมมนุษย์ที่มีต่อสิ่งแวดล้อม นอกจากภาคการศึกษาแล้ว สื่อมวลชนและหน่วยงานภาครัฐควรมีบทบาทในการเผยแพร่ข้อมูลเชิงวิทยาศาสตร์ที่ถูกต้อง ทันสมัย และเชื่อถือได้ ตลอดจนส่งเสริมแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้จริง การให้ความรู้ที่ถูกต้องจะช่วยลดความเข้าใจผิด สร้างรากฐานให้ผู้เรียนตัดสินใจและดำรงชีวิตอย่างรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม

4.2 การรณรงค์และการสื่อสารสาธารณะ การรณรงค์และการสื่อสารสาธารณะเป็นเครื่องมือสำคัญในการกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวด้านสิ่งแวดล้อมในวงกว้าง องค์กรพัฒนาเอกชน ภาครัฐ และภาคธุรกิจควรร่วมมือกันจัดกิจกรรมที่หลากหลายและสร้างสรรค์ เช่น นิทรรศการ การประกวดสื่อสร้างสรรค์ หรือเทศกาลภาพยนตร์สิ่งแวดล้อม เพื่อจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม สื่อสังคมออนไลน์และแพลตฟอร์มดิจิทัลสามารถเป็นช่องทางสำคัญในการเผยแพร่ข้อมูลและสร้างการมีส่วนร่วมกับเยาวชนและประชาชนทั่วไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ การใช้บุคคลที่มีชื่อเสียงหรือผู้นำทางความคิดมาเป็นกระบอกเสียงในการสื่อสารเรื่องสิ่งแวดล้อม ยังช่วยขยายผลและกระตุ้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม

4.3 การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นกลยุทธ์สำคัญในการสร้างความตระหนักรู้และความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในระดับท้องถิ่น การจัดกิจกรรมจิตอาสา เช่น การเก็บขยะ การปลูกป่า หรือการแยกขยะในชุมชน ช่วยให้ประชาชนเห็นผลกระทบของปัญหาและมีส่วนร่วมในการแก้ไขอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้ชุมชนมีบทบาทในการวางแผนและตัดสินใจเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ของตนเอง เพื่อสร้างความรู้สึกรับผิดชอบและมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมในระยะยาว การฟื้นฟูและใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการอนุรักษ์ธรรมชาติก็เป็นอีกแนวทางที่เชื่อมโยงการเรียนรู้กับวิถีชีวิตของชุมชน

4.4 การสร้างแรงจูงใจทางเศรษฐกิจและสังคม การเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมจำเป็นต้องอาศัยแรงจูงใจทางเศรษฐกิจและสังคม รัฐบาลสามารถใช้มาตรการส่งเสริม เช่น การลดภาษีหรือให้เงินอุดหนุนสำหรับผู้ที่ใช้พลังงานสะอาด ลดการใช้พลาสติก หรือเลือกผลิตภัณฑ์ที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ภาคธุรกิจสามารถมีส่วนร่วมได้โดยจัดโปรแกรมสะสมคะแนนหรือส่วนลดเพื่อจูงใจให้ลูกค้าปรับเปลี่ยนพฤติกรรม

นอกจากนี้ การสร้างค่านิยมทางสังคม เช่น การใช้จักรยานแทนรถยนต์ หรือการใช้ถุงผ้า แทนถุงพลาสติก ก็เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนในวงกว้าง

4.5 การบูรณาการประเด็นสิ่งแวดล้อมในนโยบายสาธารณะ การบูรณาการเรื่องสิ่งแวดล้อมเข้าสู่นโยบายสาธารณะเป็นแนวทางสำคัญในการสร้างการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง รัฐบาลควรคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในทุกแผนงานและโครงการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การคมนาคม หรือการพัฒนาเมือง การกำหนดเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน และตัวชี้วัดด้านสิ่งแวดล้อมในระดับนโยบายจะช่วยให้ทุกภาคส่วนเห็นความสำคัญและร่วมมือกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในระยะยาว อีกทั้งควรส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีสีเขียว รวมถึงสนับสนุนภาคอุตสาหกรรมที่ใส่ใจสิ่งแวดล้อม เพื่อให้การพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการรักษาคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

5. ตัวอย่างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

5.1 การใช้เทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้

ปัจจุบันทั่วโลกให้ความสำคัญกับการนำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) มาใช้พัฒนาประเทศในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการศึกษา ซึ่งทำให้เกิดความแตกต่างระหว่างประเทศที่มีความพร้อมทางเทคโนโลยีกับประเทศที่ขาดแคลน หรือที่เรียกว่า Digital Divide และยังมีความเหลื่อมล้ำทางองค์ความรู้ระหว่างสังคมที่เข้าถึงข้อมูลกับสังคมที่ไม่สามารถเข้าถึงได้ เรียกว่า Knowledge Divide

ในยุคปฏิรูปการศึกษา เทคโนโลยี ICT ถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการยกระดับคุณภาพการเรียนรู้ ช่วยให้การศึกษาเข้าถึงประชาชน ส่งเสริมการเรียนรู้นอกห้องเรียน รวมถึงช่วยในการจัดเก็บ วิเคราะห์ และใช้ข้อมูลเพื่อการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการเรียนการสอน

อย่างไรก็ตาม การใช้เทคโนโลยีในสถานศึกษาอาจผิดเป้าหมาย หากผู้บริหารเน้นที่ตัวเทคโนโลยีมากกว่าผลลัพธ์การเรียนรู้ของผู้เรียน เช่น แม้สถานศึกษาจะมีคอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตพร้อมใช้งาน แต่หากผู้เรียนใช้เทคโนโลยีโดยไม่มีเป้าหมายทางการเรียนรู้ที่ชัดเจน ก็อาจไม่เกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

5.2 รูปแบบการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน

การเรียนรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยี (Learning about Technology): ผู้เรียนเรียนรู้การใช้เครื่องมือ เช่น คอมพิวเตอร์ อินเทอร์เน็ต อีเมล และระบบสารสนเทศต่าง ๆ

การเรียนรู้โดยใช้เทคโนโลยี (Learning by Technology): ใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ เช่น โปรแกรม CAI โทรทัศน์ดาวเทียม หรืออินเทอร์เน็ตเพื่อค้นคว้า

การเรียนรู้ร่วมกับเทคโนโลยี (Learning with Technology): ผู้เรียนปฏิสัมพันธ์กับเทคโนโลยี เช่น โปรแกรมฝึกภาษาแบบมี Feedback หรือซอฟต์แวร์สถานการณ์จำลอง (Simulation)

รูปแบบที่ 2 และ 3 มีความสำคัญในการส่งเสริมการคิด วิเคราะห์ และการเรียนรู้ด้วยตนเอง หากครูสามารถออกแบบกิจกรรมได้เหมาะสม

5.3 แนวทางเพิ่มคุณค่าการใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้

5.3.1 การพัฒนาทักษะทางปัญญา (Intellectual Skills)

ใช้เทคโนโลยีสนับสนุนกระบวนการคิด ได้แก่ การรับรู้ วิเคราะห์ สรุป และประยุกต์ใช้ความรู้ เช่น การใช้คอมพิวเตอร์สร้างแผนผังความคิด (Concept Map) และพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างเป็นระบบ

5.3.2 การส่งเสริมการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

ผู้เรียนสามารถใช้เทคโนโลยีในการทำโครงการ การค้นคว้า และแก้ปัญหาด้วยตนเอง (Problem-Based Learning) โดยครูเป็นผู้ออกแบบกิจกรรม แนะนำแหล่งข้อมูล และกำกับผลลัพธ์ให้ตรงตามมาตรฐานการเรียนรู้

5.3.3 การจัดปัจจัยสนับสนุนการใช้เทคโนโลยี ประกอบด้วย:

การจัดหาอุปกรณ์และเครื่องมือที่เพียงพอ

การออกแบบกิจกรรมให้ใช้เทคโนโลยีในการค้นคว้าและเรียนรู้อย่างคุ้มค่า

การสร้างระบบแหล่งข้อมูล เช่น Web Sites, Software, ฐานข้อมูล

การจัดศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ (Learning Resources Center) หรือ E-Library

การสนับสนุนจากหน่วยงานต้นสังกัด เช่น รายชื่อเว็บไซต์น่าสนใจ ฐานข้อมูลความรู้ (Knowledge Bank) และตัวอย่างแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices)

สรุปเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) หากมีงบประมาณก็สามารถจัดหาได้ แต่สิ่งสำคัญคือ I: Information หรือสารสนเทศ ซึ่งจะเป็นหัวใจของการใช้เทคโนโลยีให้เกิดคุณค่าทางการศึกษาอย่างแท้จริง

6. สรุปและข้อเสนอแนะ

การสร้างความรู้ความตระหนักรู้เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมในสังคมเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนและใช้เวลาในการปลูกฝัง แต่เป็นก้าวสำคัญสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน การให้การศึกษา การรณรงค์ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างแรงจูงใจ และการบูรณาการประเด็นสิ่งแวดล้อมในนโยบายสาธารณะ ล้วนเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญในการสร้างสังคมที่ตระหนักถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม เมื่อประชาชนมีความเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม พวกเขาจะมีแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสำหรับทุกคนในที่สุด

7. เอกสารอ้างอิง

- ทิตนา แคมมณี. (2544). *รูปแบบการเรียนการสอน: ทางเลือกที่หลากหลาย*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2547). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 18. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- _____. (2561). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 22. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2551). *การพัฒนาการคิด*. กรุงเทพฯ: 9119 เทคนิคพรินต์.
- พรชัย เจดามาน และคณะ. (2568). *การพัฒนาการบริหารจัดการศึกษา 4.0 ภายใต้พลวัตแห่งศตวรรษที่ 21 สู่การเป็น ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนอย่างยั่งยืนของการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานไทย*. สืบค้นเมื่อ 20 เมษายน 2568. จาก <https://www.kroobannok.com/88772>.
- สำนักพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลและนิติการ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). *Teacher recruitment*. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สาโรจน์ บัวศรี. (2549). *ปรัชญาการศึกษาสำหรับประเทศไทย : จุดบรรจบระหว่างพุทธศาสนา กับ ประชาธิปไตย*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สิรภพ เหล่าลาภะ. (2545). *พุทธศาสตร์การเมือง*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สหธรรมิก.
- เสนาะ ตีเยาว์ ศ. (2540). *หลักการบริหาร*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สุทธิพงษ์ ศรีวิชัย ผศ.,ดร. (2557). *หลักและทฤษฎีการบริหารการศึกษาตามแนวพุทธ*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

Volume 5 No 3 (September – December 2025)

ปีที่ 5 ฉบับที่ 3 (กันยายน – ธันวาคม 2568)

~ AA 42 ~

Wishing Journal Review.

วารสารภาวนาสารปริทัศน์